

NÉHAISÁGOK: LÉHASÁGOK; ki viszi át, és hogyan, a semmibe önmagát? Úgy tetszik, bizonyos fokú szembenézés a „végső” dolgokkal, a nagy átkelés közeledtén, csakugyan „megkerülhetetlen”, ahogyan költőnk is vallja itt közölt verseinek egyikében. Az öregedő Jandl mit sem veszített játékos kedvéből, ám a nyelvi lelemény mintha egyre gyakrabban adná át helyét egyfajta szikár-prózai hangvételnek, már-már megrendültségnek. Mint a Végső versek (Letzte Gedichte, 2001) sajtó alá rendezője, Klaus Siblewski beszámol róla, a költőt halála előtt újra foglalkoztatta egy új kötet összeállítása; erre a munkára azonban már nem maradt ideje. A lektor az utolsó tíz év, 1990–1999 terméséből válogatott, ügyelve a Jandl-kötetek szerkesztési elvére, a polifóniára. A kötetet viszont – és a mi szűk válogatásunkat is – egy egészen korai vers, az ötvenes évek elején íródott a tűz zárja – ismét csak Jandl elveihez igazodva, akit „néhány motívum kitartóan foglalkoztatott: nem is annyira a tűz képe, mint inkább az olyan szépségé, amely erőszakból és pusztításból származik, s Jandl esetében olyan öngyűlölettel kapcsolatos, amely – habár Jandlt halálfélelmek gyötörték – az énköltés fantazmagóriáiig fokozódhat”. „Gyere és segíts”, saját bevallása szerint így kéri olykor a sokévi élettárs, Friederike Mayröcker az elhunyt költőt, akinek a halálával „az elhagyatottság és cserben-hagyottság érzése” tört rá; s a riporter kérdésére, hogy „És jön?”, resignáltan feleli: „Nem, nem mindig”. A „spermamű” megalkotóját életében is ilyennek képzelhettük.

ADAMIK LAJOS

ERNST JANDL

elefántok

ha szemünk csak
oly dolgokat fogadna be
amelyek szemünknel nem nagyobbak
szavamra még a két szemünkkel is
igencsak keveset látnánk
látásunk nem volna több
mint két tűszúrás egy elefánt bőrén

igaz, hogy két tűszúrás
elhelyezéséhez egy elefánt bőrén
melyből emez mit sem érez
legalább az egyikünknek
egy-egy gombos- vagy varrótűvel jobb és bal kezében

egészen közel kéne mennie egy elefánthoz
 s ha a dübörgő elefántcsordára
 a jól idomított elefántcsoportha
 vagy akár csak az állatkerti elefántcsaládra gondolok
 teljesen homályos számomra
 hogy ez mint sikerülhetne
 bár ez a homály már megint
 az én szememmel kapcsolatos
 noha egyelőre nem fűdi homály

szemek és fülek

fülek hallása
 szemek látása

fülek látása
 szemek hallása

fülek látása fülek módjára
 szemek hallása szemek módjára

fülek látása szemek módjára
 szemek hallása fülek módjára

fülek látása szemek hallása
 szemek hallása fülek látása

egy süketnémához

mi hallik
 benned,
 süketnéma,
 mint hallik
 benned?

*bennem, a hallóban,
pocsékul hallik.
pocsékság
hallik bennem,
a hallóban*

*mi hallik,
süketnéma,
benned?
mint hallik benned,
süketnéma?*

*ki hallik
bennem?
te hallasz
bennem?
ti hallotok
bennem?*

*kiben van valaki
aki hallik?*

*én
hallatszom.
én hallatszom
bennem.
te hallatszol
bennem?
ti hallatszotok
bennem? én hallatszom!
én hallatszom
bennem.*

viktor jandl, weöres sándor

*néha, ha apámra gondolok
(és néha gondolok apámra)*

szinte ellenállhatatlan késztetést érzek, hogy leteremtsem
de akkor jobb kezem ujjaiiban
(miért éppen a jobban?) máris érzem
meleg kerek fejét a gyér haj alatt
amely legutóbb még szőke volt (vagy sem?)
aztán ebédelni megyünk
egy vendéglőbe az auhofstraßen
amely egész jónak ígérkezik;
és meghívom őt
és a legjobbat válassza,
„...” olvasom az étlapról, legalábbis a legdrágábbat.
Ekkor úgy jár velem
ahogyan egykoron ugyancsak délben
a gáláns pesti költő, weöres sándor járt
nagyra becsült vendégem, weöres sándor
az étlapról a spagettit szemeli ki
mire én hevesen addig tiltakozom
míg végre a legdrágább hús is jó neki.
így aztán mind a ketten, weöres sándor és apám is
a rágás szívós folyamatában résztettek,
falatot falat után tányérszélre biggyesztettek
míg lill doktor nekem csak most
helyezte számba az öregség bölcs fogait
jóval azután hogy a vendég hallása
akaratlanul bár, de nem vétlenül
megsértette a vendéget.

metaforaköpedék
betűklozett
lírabeöntés
nyálrím
rímnyálsajt
metaforaánusz
anagrammahurok
poézisfimózis
fanszóránagramma
nyálsajtvers

*pentamétersor
szótagfos
szóklotyó*

tébolyvers

*sem suttogás, beszéd, kiáltás,
üvöltés, könnyontás
sem köpés, nyelés, köhögés, hányás
orrfújás, orrban turkálás
fülátfújás, fülzsír-eltávolítás
által nem jött ki a fejéből
írás formájába nem jutott soha;
felfalta az agyát;
hálálja tébolya*

ajánlás

*apám
halott
anyám
halott
írom
hogy apám
halott
hogy anyám
halott
aztán meg
te írod
hogy én
halott vagyok*

*egy bizonyos kortól
mindenki tudja mi vár rá
megkerülhetetlenül; én is*

*és lélegzik
és eszik
és iszik
és elalszik
és felébred;
én is*

*folyvást meg kell tennünk mindent
hogy azt az egyet elfelejtsük*

*jaj annak
aki túl korán
leáll*

a lényeg

*a lényeg
hogy aludtam
amikor ébren vagyok*

*a lényeg
amikor ébren vagyok
hogy aludni fogok*

*hogy alszom
ez a lényeg
amikor alszom*

*aludni fogok
ez a lényeg
amikor ébren vagyok*

végső szavak

*és akkor mit fogsz mondani?
éljetez jól, továbbélők, ti...
azaz, ha lesz nálam valaki
talán ezt fogom mondani*

bánd meg a jövőt!

*feledd, ami volt; de
ne feledd, ami jön*

mint ez

*versek
lehetnek persze hosszabbak is
mint ez*

eltaposott vers

*bogárnak hívták
mászott
sőt már-már futott
mielőtt arra jött a költő
kiszemelte
és elhatározta
hogy címet ad neki*

ejakulált mű

*a falak mentén királyi polcok
rajtuk iratrendezők A4-es lapokkal tele
dátum mindegyiken és egy-egy rászáradt
ejakulátum, a pubertástól
máig, mikor az ipse már az éghez áll közel.
spermamű, rendkívül következetes,
a költői integritás tanúbizonysága*

*néhai kezéd
néhai kezéd mellett
néhai hasadon
majdani koporsódban.
mihez kezdesz most
egyikkel és másikkal?
hirdetik vécepapírtekercsek
cipzárok, farkad
cigaretták, kilincsek, eszcálg
szappanok, sakkbábuk, ágynemű
cipők, könyvek, ollók, kapcsolók
tollak, üvegcsék, üvegek
poharak, dobozok, ruhák, bőrönd
kulcs, borotva, homlokod
zoknik, telefonok, vonatjegyek, érmék
bankók, betétkönyvek, adóbevallások
kéziratok és még egy s más.*

a tűz

*a kürtők feketék
vénülnek a kémények
eresztenek a tetők*

a galambok elkényelmesednek

*de egy nap majd jönnek a verebek
és lelövik a galambokat
minden veréb lelő egy kényelmes galambot
és a galamboknak nincs nedvük csak kihunyt drótluk
a koszlott tollaik alatt*

*aztán jönnek a kürtőkeselyűk
és kívájják az elszunnyadt kémények szemét
feltépik a kialvatlan kémények pofáját
és a kürtőkbe szarnak*

*aztán jön a vihar
a pusztulás arája
lesöpri a tetőkről a zörgő cserepeket
benyúl a házak fekete torkába
és kihozza a kályhákból
a tüzet*

*a tűz akkor nem melegít többé
a bátran oltalmazottak vágyainak fittyet hányva
a tűz akkor nem melegít többé
a jogszerűen bántalmazottak hurkáinak fittyet hányva
a tűz akkor nem melegít többé
a kényszerű szerelmesek könnyeinek fittyet hányva
a tűz akkor nem melegít többé
az önkéntelenül szülők fájdalmainak fittyet hányva*

ADAMIK LAJOS fordításai